

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců Mgr. Jana Jiráska, Ph.D., a Mgr. Petra Pospíšila v právní věci

žalobkyně: **Občanům s. r. o.**
sídlem Vídeňská 995/63, 639 00 Brno
zastoupená advokátem Mgr. Martinem Kolářem
sídlem Královopolská 874/84, 616 00 Brno

proti
žalovanému: **Energetický regulační úřad**
sídlem Masarykovo náměstí 91/5, 586 01 Jihlava

o žalobě proti rozhodnutí České obchodní inspekce, ústředního inspektorátu ze dne 6. 6. 2022, č. j. ČOI 75450/22/O100/Ber/Št,

takto:

- I. Žaloba **se zamítá.**
- II. Žalobkyně **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Přípisem ze dne 13. 10. 2020, doručeným žalobkyni dne 20. 10. 2020, zahájil inspektorát Jihomoravský a Zlínský (dále též „oblastní inspektorát“) řízení o přestupku. Rozhodnutím ze dne 21. 2. 2022, č. j. ČOI 25351/22/3000/R/AF, uznal oblastní inspektorát žalobkyni ve

výroku I. vinnou tím, že *ve smlouvách, ve kterých se označuje za „Poskytovatele“ nazvaných „Přihláška k energetické soutěži“, které uzavřela dne 22. 11. 2017 se spotřebitelem M. S. (identifikační č. smlouvy BT290017), dne 1. 12. 2017 se spotřebitelkou A. M. (identifikační č. smlouvy BT292825), dne 9. 1. 2018 se spotřebitelem O. P. (identifikační č. smlouvy BT304262), dne 1. 3. 2018 se spotřebitelkou M. B. (identifikační č. smlouvy BT319183), dne 28. 3. 2018 se spotřebitelem M. N. (identifikační č. smlouvy BT325681), dne 21. 5. 2018 se spotřebitelem J. Č. (identifikační č. smlouvy BT337506) a dne 5. 6. 2018 se spotřebitelem J. B. (identifikační č. smlouvy BT341282), v sekci „Platnost přihlášky“ uvedla: „Přístupitel je povinen písemně informovat ve lhůtě 5 pracovních dnů Poskytovatele o všech úkonech, které učinil bez vědomí Poskytovatele a které mohou znemožnit plnění předmětu této Přihlášky. Za toto porušení a/nebo úplné zmaření plnění této Přihlášky (např. odvolání výpovědi u stávajícího dodavatele, podpis nové smlouvy bez vědomí poskytovatele apod.), je Poskytovatel oprávněn uložit smluvní pokutu 5 000 Kč splatnou do 14 dnů od jeho vzniku,“ a dále ve smlouvě, ve které se označuje za „Poskytovatele“ nazvané „Přihláška k energetické soutěži“, kterou uzavřela dne 21. 5. 2018 se spotřebitelem J. Č. (identifikační č. smlouvy BT337506), v sekci „Platnost přihlášky“ uvedla: Klient je povinen písemně informovat Poskytovatele o každém úkonu, který učinil bez vědomí Poskytovatele a který může znemožnit plnění předmětu Přihlášky, a to ve lhůtě 5 dnů od tohoto úkonu. Za toto porušení a/nebo úplné zmaření plnění Přihlášky (např. neuzavření smlouvy s Vítězným dodavatelem a nezahájení odběru dodávek, odvolání výpovědi u stávajícího dodavatele, podpis nové smlouvy bez vědomí Poskytovatele), je Poskytovatel oprávněn uložit smluvní pokutu ve výši 5 000 Kč“. Tímto jednáním žalobkyně porušila právní povinnost zakotvenou v § 4 odst. 4 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve spojení s § 4 odst. 1 tohoto zákona, čímž naplnila skutkovou podstatu přestupku ve smyslu § 24 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele. Výrokem II. byla žalobkyni za spáchání přestupků uložena pokuta ve výši 300 000 Kč. Týmž rozhodnutím byla žalobkyni uložena povinnost uhradit náklady správního řízení ve výši 1 000 Kč (výrok III.).*

2. Žalobkyně podala proti rozhodnutí oblastního inspektorátu odvolání, o kterém rozhodla Česká obchodní inspekce, ústřední inspektorát (dále též „ústřední inspektorát“) žalobou napadeným rozhodnutím. Výrokem I. ústřední inspektorát podle § 90 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, změnil napadené rozhodnutí oblastního inspektorátu tak, že v části I. výroku na str. 1 v řádku 7 se slova „... dne 21. 5. 2018 se spotřebitelem J. Č. (identifikační č. smlouvy BT337506)“ vypouštějí. Dále změnil rozhodnutí tak, že v části II. výroku se slova: „pokuta ve výši 300 000 Kč (slovy: tři sta tisíc korun českých)“ se nahrazují slovy: „pokuta ve výši 270 000 Kč (slovy: dvě stě sedmdesát tisíc korun českých)“. Výrokem II. ústřední inspektorát ve zbytku napadené rozhodnutí oblastního inspektorátu potvrdil.
3. K označení žalovaného soud úvodem uvádí, že u zprostředkovatelů energií došlo k datu 1. 7. 2022 k přechodu příslušnosti ve vedení řízení o přestupcích na Energetický regulační úřad, a to zákonem č. 362/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 458/200 Sb., energetický zákon. Soud usnesením ze dne 13. 12. 2022, č. j. 55 A 26/2022-50 rozhodl tak, že v souladu s § 69 s. ř. s. bude na straně žalované dále pokračováno s Energetickým regulačním úřadem, neboť Česká obchodní inspekce si v případě žalobkyně ve smyslu čl. II bod 2. zákona č. 362/2021 Sb. nezachovává nad žalobkyní svou působnost. K označení žalobkyně potom uvádí, že týmž usnesením soud rozhodl, že v řízení bude na straně žalobkyně dále pokračováno s korporací Občanům s. r. o., neboť korporace Terra Group Investment a. s. v důsledku fúze zanikla sloučením s nástupnickou korporací Občanům s. r. o.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

4. Žalobkyně v žalobě nejprve poukázala na to, že ústřední inspektorát ve svém rozhodnutí cituje pasáž „Příhlášek“ týkající se garantovaných cen a jejich platnosti. Žalobkyně soutěžila klientům nové ceny dle garantované ceny na další období po uplynutí stávající dodavatelské smlouvy na dobu určitou. Pokud by však nebylo možné klientovi nižší cenu než cenu garantovanou vysoutěžit, byla by oprávněna tuto garantovanou cenu upravit. Vždy však tak, aby byla levnější, než standardní ceník dominantního dodavatele (jako např. ČEZ či EON). Klient tak vždy ušetřil i v případě následné úpravy garantované ceny. Závěry České obchodní inspekce týkající se porovnání výhodnosti nových cen oproti cenám, jenž měl klient v době uzavření „Příhlášky“, považuje za překroucené. Za zavádějící považuje taktéž závěry, že garantovaná cena uváděla jen neregulovanou část ceny. Žalobkyně však nikde nezatajuje, že se jedná o neregulovanou část ceny, ani z textu „Příhlášek“ nelze dovodit, že by si klient mohl myslet, že se jedná o cenu konečnou.
5. Dále žalobkyně namítla, že dotčené ujednání v „Příhláškách“ týkající se smluvní pokuty není nekalou obchodní praktikou a závěr správních orgánů považuje za nesprávný. Správní orgány nesprávně posoudily, zda předmětné ujednání o smluvní pokutě narušilo nebo bylo způsobilé podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele. Sankční ujednání nenaplnuje znaky generální klauzule zakotvené v § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele. Smluvní pokuta je legálním a legitimním nástrojem v soukromoprávních smlouvách. Sjednaná smluvní pokuta se vztahovala na znemožnění plnění předmětu „Příhlášky“ a na úplné zmaření dodavatelské smlouvy. Smluvní pokuta nemířila na uplatnění zákonných práv podle energetického zákona, přičemž takto ani není uvedena v příkladném výčtu ujednání o smluvní pokutě. Formulace ujednání o smluvní pokutě neobsahující výslovný postih spotřebitele v případě využití práva vypovědět či odstoupit od dodavatelské smlouvy nepředstavuje praxi, při které by mohlo dojít k podstatnému ovlivnění ekonomického chování spotřebitele.
6. Žalobkyně se neztotožňuje s tím, že by „Příhláška“ a dodavatelská smlouva s dodavatelem energií tvořily jeden celek, a proto je bylo nutno posuzovat dohromady. Sama žalobkyně není dodavatelem energií, vůči klientovi není v dodavatelském vztahu, a tedy ani tento vztah nemůže být regulován energetickým zákonem. „Příhláška“ a její právní režim se řídí čistě zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Podle něj přitom platí volnost smluvního ujednání. Skutečnost, že klient je podle jakéhokoliv zákona oprávněn něco učinit neznamená, že se nemůže platně zavázat takového jednání zdržet (zejména aby byl naplněn účel smlouvy). Smyslem a účelem „Příhlášky“ je zajištění souboru úkonů tak, aby mohlo dojít k uzavření výhodnější smlouvy o dodávkách energií. Tomuto účelu tak odpovídá povinnost a zároveň právo klienta takovou smlouvu uzavřít a plnit. Žalobkyně tak není způsobilá porušit § 11a odst. 3 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), neboť dané ustanovení na ni nedopadá. Žalobkyně na klienta přenese náklady formou smluvní pokuty, které by nesla, avšak pouze pokud klient poruší povinnosti dle „Příhlášky“, čímž zmaří její realizaci. Požadovat náhradu škody po porušující smluvní straně přitom považuje za legitimní postup.
7. V žádném z posuzovaných případů nebyla spotřebiteli smluvní pokuta udělena ani nebyla vymáhána. Nedošlo k tomu ani v případě spotřebitele J. Č., jak ústřední inspektorát poukazuje ve svém rozhodnutí. Tento klient uzavřel se žalobkyní „Příhlášku“, následně ve lhůtě 14 dnů od uzavření od ní neodstoupil, avšak přesto žádal o ukončení „Příhlášky“.

Vzhledem k tomu, že nebyla dodržena lhůta 14 dnů pro odstoupení, bylo toto odstoupení kvalifikováno jako žádost o ukončení „Příhlášky“ dohodou a následně tak bylo klientovi navrženo ukončení smlouvy dohodou s úhradou nákladů ve výši 1 500 Kč. Klient s úhradou nákladů souhlasil a dobrovolně je uhradil.

8. Žalobkyně neporušila požadavky odborné péče ve smyslu § 2 odst. 1 písm. p) zákona o ochraně spotřebitele. Z napadeného rozhodnutí není ani neznatelné, čím požadavek odborné péče měla porušit. Pokud od spotřebitele lze očekávat určitou odpovídající míru znalostí a pozornosti, mělo by být na žalobkyni nahlíženo stejným způsobem, tedy že může používat pojmů méně konkrétních, pokud je spotřebitel v daném obchodním vztahu bdělejší. Žalobkyně jednala s dostatečnou úrovní zvláštních dovedností a péčí, kterou po ní lze ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat. Ústřední inspektorát chybně převzal argumentaci oblastního inspektorátu, podle níž by si měla být vědoma spotřebitelových práv a neměla by ho předem odrazovat od jejich uplatnění. To však nekoresponduje se zněním předmětné části smlouvy ani s vnímáním dotčeného ustanovení ze strany průměrného spotřebitele.
9. Ve smlouvě není výslovný zákaz dodavatelskou smlouvu vypovědět či od ní odstoupit, protože za využití těchto práv není spotřebitel nijak sankcionován. Demonstrativním výčtem dala žalobkyně najevo, na jaké situace sjednaná smluvní pokuta dopadá. Mařením „Příhlášky“ je přitom myšleno porušování dodavatelské smlouvy ze strany spotřebitele (např. prodlení s úhradami plateb za dodávky energií). Žalobkyně nesouhlasí s výkladem pojmu „zmařit“ učiněným správními orgány. Dle žalobkyně samotný akt zmaření nastává výhradně v případě, pokud je takové jednání zakázáno. Výklad správních orgánů dovozující možnost, aby spotřebitel zmařil účel dodavatelské smlouvy jednáním dovoleným (výpovědí či odstoupením od smlouvy), považuje žalobkyně za excesivní. Na pojem „maření“ má být nahlíženo i ze strany průměrného spotřebitele. Ústřední inspektorát a oblastní inspektorát však věc posoudili odlišně, v rozporu pravidly pro výklad z pohledu průměrného spotřebitele. Smluvní pokuta byla sjednána přiměřeně a pokud její přítomnost ovlivňovala chování druhé smluvní strany, dělo se tak v souladu se zákonem a judikaturou soudů, k čemuž odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu.
10. Konečně má též žalobkyně za to, že ze strany oblastního inspektorátu došlo k nedodržení zásady pro ukládání trestů, zejména potom k nepřihlédnutí k okolnostem dle § 38 přestupkového zákona. Tím došlo k zásahu do práva na spravedlivý proces. Při ukládání trestu správní orgán nepřihlédl k povaze a závažnosti přestupku v kontextu § 38 písm. b), c), d) a f) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „přestupkový zákon“). Posuzovaný skutek přitom nespočívá v tom, že by žalobkyně ve smluvní dokumentaci cokoliv úmyslně a účelově skrývala, zamlčovala nebo uváděla nepravdivé informace. Taktéž z provedeného šetření nevyplynulo žádné poškození třetích osob, ani z její strany po žádném spotřebiteli nebyla nárokována smluvní pokuta. Ve vztahu k následku přestupku považuje za bezpředmětné, že se jedná o přestupky ohrožovací. Následek je objektivní a zjiitelný stav, tzn. buď následek nastal nebo nenastal. Je nepřipustné, aby v rámci posuzování přitěžujících a polehčujících okolností byl zcela přehlížen aspekt následků. Správní orgány tak pochybily, pokud následky u jimi zjištěných přestupků nezkontrolovaly a nepřihlédly k nim v rámci hodnocení polehčujících okolností.
11. Taktéž správní orgány nevzaly v úvahu ani způsob a okolnosti spáchání přestupku. Žalobkyně má za to, že úmysl či nedbalost spadá do okolností, které je třeba hodnotit z hlediska ukládání trestu. Nesouhlasí s tím, aby byla stavěna na roveň podnikatelů užívajících agresivní obchodní praktiky, neboť je zřejmé, že tomu tak není. Uloženou

pokutu považuje za nepřiměřeně přísnou, přičemž vzhledem ke skutečnosti, že správní orgány nepřihlédly k polehčujícím okolnostem, byl jejich postup nesprávný. Taktéž není ani zřejmé, proč ústřední inspektorát přistoupil ke snížení pokuty o částku 30 000 Kč, neboť původní pokuta byla uložena za sedm „Příhlášek“, přičemž v odvolacím řízení se počet „Příhlášek“ snížil na šest.

12. Na základě výše uvedeného proto navrhl, aby soud napadené rozhodnutí, a v souvislosti s ním i rozhodnutí oblastního inspektorátu, zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. V případě, že by dospěl k závěru, že nejsou dány důvody pro zrušení napadených rozhodnutí navrhl, aby soud v mezích zákonem dovolených přistoupil ke snížení uložené pokuty či od uložení trestu upustil.

III. Vyjádření žalovaného

13. Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě odkázal na rozhodnutí oblastního a ústředního inspektorátu. Ve vztahu k námitkám týkajícím se v „Příhláškách“ uvedené garantované ceny za dodávky má za to, že není nutné argumentaci blíže doplňovat, neboť předmětné jednání žalobkyně nebylo předmětem napadených rozhodnutí, resp. se nijak neprojevalo ve výroku popisujícím skutkovou část přestupku.
14. Nevyloučení využití práv podle energetického zákona z uplatňování smluvní sankce (či jiná odlišná formulace případů, kdy žalobkyně je oprávněna požadovat smluvní pokutu) lze označit za rozpor s požadavky odborné péče. Žalobkyně si toho měla být jako profesionál v oboru vědoma. Současně má žalovaný za to, že sankční ujednání mělo potenciál podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele, neboť jej mohlo nutit setrvat v následně uzavřeném smluvním vztahu. Mimo to v jednom případě bylo prokázáno, že žalobkyně smluvní pokutu reálně požadovala, i když se nakonec s daným spotřebitelem dohodla na ukončení zprostředkovatelské smlouvy za nižší částku. Pro spáchání přestupku však nebylo nezbytné faktické požadování smluvní pokuty, neboť pro spáchání přestupku postačuje, že určité jednání je způsobilé podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele.
15. Jednání žalobkyně vyvolávalo dojem, že využití práv garantovaných energetickým zákonem podléhá sankci. Využití práv garantovaných energetickým zákonem však není možné vyloučit žádným smluvním ujednáním. Ujednání, jehož důsledkem je vyloučení nebo určité omezení práva podle zvláštního předpisu (a jež je v rozporu s účelem konkrétního ustanovení zvláštního předpisu), nemůže požívat právní ochrany. Je na žalobkyni, aby jí formulované znění „Příhlášky“ taková ustanovení, či v takové podobě, neobsahovalo.
16. Závěrem uvedl, že původní přestupek se měl týkat osmi „Příhlášek“, avšak v odvolacím řízení se týkal sedmi, neboť spotřebitel J. Č. byl uveden duplicitně. Čistě matematicky mělo dojít ke snížení uložené pokuty o částku 37 500 Kč. Snížení pokuty o částku 30 000 Kč se tak této částce blíží, avšak počet přestupků či dílčích útoků je jen jedním z několika aspektů, které ovlivňují výši sankce. Pokutu považuje za vyčíslenou a odůvodněnou v mezích správního uvážení a v souladu se zákonnými požadavky.
17. Závěrem žalovaný navrhl, aby soud žalobu zamítl.

IV. Posouzení věci

18. Žaloba **není důvodná.**

19. Soud se nejprve vyjádřil k námitkám týkajícím se včleněného ujednání o smluvní pokutě [bod IV. A. rozsudku] a poté se zabýval uloženou pokutou [bod IV. B. rozsudku].
20. Kromě toho žalobkyně v žalobě uplatnila námitky směřující do garantované ceny, ke které se ústřední inspektorát v obecné rovině vyjádřil na str. 8-9 svého rozhodnutí. K tomu soud uvádí, že žalobkyně byla shledána vinnou za nekalou obchodní praktiku z důvodu včlenění ujednání o smluvní pokutě, a nikoliv za ujednání související s garantovanou cenou či její změnou po uzavření „Příhlášek“. Soudu není příliš zřejmé, proč ústřední inspektorát považoval za nezbytné rozebírat otázku garantované ceny, pokud ta vůbec nebyla předmětem řízení o přestupku. Jinými slovy žalobkyní napadená pasáž rozhodnutí ústředního inspektorátu není vůbec podstatná pro závěr o vině a trestu za spáchaný přestupek, a z tohoto pohledu je zcela nadbytečná. Skutečnost, že rozhodnutí žalovaného obsahuje část odůvodnění, která je pro věc nadbytečná, však nezpůsobuje jeho nepřezkoumatelnost, neboť ze zbývajících částí odůvodnění jsou závěry ústředního inspektorátu, které jsou podstatné pro věc samu, jasně seznatelné. Soud současně nevidí žádný rozumný důvod, proč by se měl námitkami žalobkyně proti této pasáži odůvodnění věcně zabývat. Ať už by je totiž vyřešil jakkoliv, na zákonnost rozhodnutí žalovaného by to nemělo žádný vliv.

IV. A. Námitky týkající se ustanovení o smluvní pokutě

21. Z ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele vyplývá, že „výrobce, dovozce, vývozce, dodavatel, prodávající nebo jiný podnikatel se dopustí přestupku tím, že poruší zákaz používání nekalých obchodních praktik.“
22. Podle § 4 odst. 4 zákona o ochraně spotřebitele se „užívání nekalé obchodní praktiky před rozhodnutím ohledně koupě, v průběhu rozhodování a po učinění rozhodnutí se zakazuje.“
23. Podle § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele je „obchodní praktika nekalá, je-li v rozporu s požadavky odborné péče a podstatně narušuje nebo je způsobilá podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele, kterému je určena, nebo který je jejím působení vystaven, ve vztahu k výrobku nebo službě. Je-li obchodní praktika zaměřena na určitou skupinu spotřebitelů, posuzuje se podle průměrného člena této skupiny.“ Toto ustanovení představuje tzv. generální klauzuli nekalých obchodních praktik.
24. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 23. 10. 2013, č. j. 7 As 110/2014-52, dospěl k závěru, že je nutno nejprve zkoumat, zda posuzovaná praktika naplňuje znaky některé z praktik uvedených v přílohách č. 1 a č. 2 zákona o ochraně spotřebitele, nebo zda se jedná o zakázanou praktiku dle § 5a či § 5b zákona o ochraně spotřebitele. Teprve v případě, že praktika nespadá pod výše uvedené, dochází ke zkoumání naplnění znaků generální klauzule ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele, mezi které patří (i) rozpor s požadavky odborné péče, (ii) podstatné narušení nebo způsobilost takového jednání podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele, a to tak, že spotřebitel - kdyby takových nekalých praktik nebylo - by takové rozhodnutí nikdy neučinil.
25. V předmětném případě správní orgány neshledaly naplnění některé ze skutkových podstat obchodních praktik uvedených v přílohách č. 1 a č. 2 zákona o ochraně spotřebitele nebo v § 5 - § 5b zákona o ochraně spotřebitele. Z tohoto důvodu přistoupily k posuzování jednání žalobkyně v kontextu naplnění znaků generální klauzule dle § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele, přičemž s daným postupem se soud ztotožňuje.

26. Ze správního spisu vyplývá, že žalobkyně ve smlouvách nazvaných „Příhláška k energetické soutěži“ (konkretizované ve výroku I. rozhodnutí oblastního inspektorátu) v sekci „Platnost Příhlášky“ uvedla ujednání o smluvní pokutě, které však lze vykládat tak, že se vztahuje i na situace, kdy spotřebitel využije svého práva odstoupit od smlouvy nebo vypovědět smlouvu, které mu přiznává zákon.
27. Prvním znakem generální klauzule je rozpor s požadavky odborné péče. Odbornou péčí se přitom podle § 2 odst. 1 písm. p) zákona o ochraně spotřebitele rozumí *„úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti.“* Žalobkyně přitom namítá, že požadavky odborné péče ve smyslu zákona o ochraně spotřebitele neporušila.
28. Oblastní inspektorát se naplněním tohoto znaku zabýval podrobně na str. 7 svého rozhodnutí. Soud přitom nesouhlasí se žalobkyní, že by z rozhodnutí správních orgánů nebylo seznatelné v čem spatřují rozpor s požadavkem odborné péče. Konkrétně porušení požadavku na odbornou péči byl shledán ve skutečnosti, že žalobkyně včlenila do spotřebitelských smluv ujednání sankcionující spotřebitele za využití zákonného práva odstoupit od smlouvy nebo vypovědět smlouvu. Spotřebitelé přitom mají podle § 1829 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s § 11a odst. 2 energetického zákona, právo odstoupit od smlouvy. Také mají podle § 1829 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s § 11a odst. 3 energetického zákona právo vypovědět smlouvu bez sankcí. Podstatnou skutečností přitom v daném případě je, že se jedná o ustanovení, která jsou svojí povahou kogentní, přičemž k odchylujícím ujednáním se v takových případech nepřihlíží. Spotřebitel však byl pod hrozbou smluvní pokuty ve výši 5 000 Kč odrazován od uplatnění svých zákonných práv.
29. Včlenění tohoto ujednání přitom mohlo spotřebitele nepřímou nutit k setrvání v závazkovém vztahu a tím tak mohlo být omezeno jeho právo na odstoupení od smlouvy nebo na výpověď smlouvy. Není přitom relevantní, že sankční ujednání byla obsažena ve smlouvách – „Příhláškách“, neboť jejich úzká provázanost na smlouvy o dodávkách energií (jež následně žalobkyně uzavírala s dodavateli jménem a na účet spotřebitele) je zde nepopiratelná. Za podstatné soud považuje, že žalobkyně měla mít jako osoba poskytující daný druh služeb vědomí o zákonných právech spotřebitelů, sloužících k jejich ochraně, která není možné nijak omezit. Nejde přitom o požadavek kladený na žalobkyni, který by převyšoval požadované zvláštní dovednosti a péči zakotvenou v § 2 odst. 1 písm. p) zákona o ochraně spotřebitele.
30. Soud sice dává pravdu žalobkyni, že ujednání o smluvní pokutě jako taková nejsou ve spotřebitelských smlouvách zakázána. Je-li však spotřebitel smluvní pokutou trestán za uplatnění práva odstoupit od smlouvy, které mu přiznává § 11a energetického zákona, jedná se o nekalou obchodní praktiku naplňující znaky generální klauzule podle § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele. Sama skutečnost, že vytýkané sankční ujednání výslovně nestanovuje, že by se vztahovalo i na výpověď či odstoupení od smlouvy, na tom nemůže změnit ničeho. Po spotřebiteli nelze požadovat, aby si dovodil všechny potenciální situace, na které předmětné ustanovení o smluvní pokutě dopadá, a na které již nikoliv. Pokud tedy žalobkyně smluvní pokutu nezamýšlela vybírat i v situacích, kdy spotřebitel využije svého zákonného práva, nic jí nebránilo tento záměr srozumitelně ve smlouvě vyjádřit.
31. Žalobkyně dále namítá, že není dodavatelem energií a „Příhláška“ se řídí čistě občanským zákoníkem. Smyslem a účelem „Příhlášky“ je zajištění souboru úkonů tak, aby mohlo dojít

k zajištění výhodnější smlouvy o dodávkách energií. Tomuto účelu tak odpovídá povinnost a zároveň právo klienta takovou smlouvu uzavřít a plnit. Má tak za to, že není způsobilá porušit § 11a odst. 3 energetického zákona. Soud se s danou námitkou neztotožňuje, neboť žalobkyně nebyla shledána vinnou z porušení § 11a odst. 3 energetického zákona, ale z porušení zákazu používání nekalých obchodních praktik podle § 4 odst. 4 zákona o ochraně spotřebitele ve spojení s § 4 odst. 1 tohoto zákona, čímž se dopustila přestupku zakotveného v § 24 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele. Soud se ztotožňuje se správními orgány, že ačkoliv spotřebitelé nemohli uplatnit práva podle § 11a odst. 2 nebo 3 energetického zákona přímo vůči žalobkyni, ta právě prostřednictvím vytýkaného sankčního ujednání odrazovala spotřebitele od využití jejich práv garantovaných zákonem v podobě odstoupení nebo vypovězení smlouvy o dodávkách energií vůči dodavateli energií. Ačkoliv je pravdou, že v soukromoprávních vztazích se obecně uplatňuje smluvní volnost, neznamená to, že by bylo možné sjednat cokoliv. Občanský zákoník ve vztahu ke smlouvám uzavíraným se spotřebiteli obsahuje specifickou úpravu, přičemž jak již soud uvedl výše, k odchylujícím ujednáním se v takových případech nepřihlíží. Smluvní pokuta tak v daném případě nemůže dopadat na situace, kdy spotřebitel využije svého zákonného práva na odstoupení či vypovězení smlouvy v souladu s § 11a odst. 2 nebo 3 energetického zákona ve spojení s § 1829 odst. 1 občanského zákoníku.

32. Druhý znak generální klauzule – způsobilost podstatného narušení ekonomického chování průměrného spotřebitele – je definován v § 2 odst. 1 písm. s) zákona o ochraně spotřebitele, podle něhož se podstatným narušením ekonomického chování spotřebitele rozumí *„použití obchodní praktiky, která významně zhoršuje schopnost spotřebitele učinit informované rozhodnutí, což vede k tomu, že učiní rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil.“*
33. Oblastní inspektorát se naplněním předmětného znaku zabýval na str. 7-8 svého rozhodnutí. Soud má v daném případě za to, že vytýkané ujednání o smluvní pokutě je svým zněním způsobilé odradit spotřebitele od uplatňování jeho zákonných práv. Vzhledem k velmi obecné formulaci vytýkaného ustanovení se může průměrný spotřebitel domnívat, že mu za využití jeho zákonných práv hrozí finanční postih.
34. Žalobkyně dále namítá, že nikdy po dobu své existence smluvní pokutu, za využití jejich zákonných práv, neuplatňovala. Nedošlo k tomu ani v případě spotřebitele J. Č., jak ústřední inspektorát poukazuje ve svém rozhodnutí. Soud k tomu uvádí, že samotné uplatnění smluvní pokuty vůči konkrétnímu spotřebiteli považuje z hlediska naplnění skutkové podstaty přestupku podle § 24 odst. 1 písm. a) za bezpředmětné. V posuzované věci objektivní stránka přestupku spočívá v tom, že výrobce, dovozce, vývozce, dodavatel, prodávající nebo jiný podnikatel poruší zákaz používání nekalých obchodních praktik [viz § 24 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele]. Za nekalou obchodní praktiku přitom § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele považuje takovou praktiku, která podstatně narušuje nebo je způsobilá podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele (za splnění podmínky, že je v rozporu s požadavky odborné péče). Ze zákonného znaku *„je způsobilá podstatně narušit“* plyne, že přestupek je spáchán (dokonán) již provedením zakázaného jednání, v tomto případě tedy začleněním vytknutých ustanovení do smluv uzavřených se spotřebiteli (nazvaných *„Přihláška k výběrovému řízení/ aukci pro domácnost“*). Samotné okolnosti úhrady nákladů ve výši 1 500 Kč spotřebitelem J. Č. tak nejsou pro závěr o naplnění předmětné skutkové podstaty rozhodné.
35. Podstatou ohrožovacího přestupku je, že k jeho dokonání postačuje ohrožení chráněného zájmu. Pro účely trestního práva (k němuž lze v případě správního trestání přihlídnout) jsou

ohrožovací delikty definovány tak, že „*k jejich dokonání postačuje pouhé ohrožení chráněného zájmu. Jejich následek spočívá ve vyvolání situace, při níž brozí reálné nebezpečí, a chybí jen jeden nebo několik málo aktů k tomu, aby nastala porucha, k níž vyvolaný stav směřuje*“ (Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, Praha, 2012, str. 2768). Ohrožovací následek znamená vyvolání stavu, který představuje pro objekt přestupku (tedy pro určitý zájem společnosti chráněný zákonem) hrozbu jeho poruchy neboli stav nebezpečí. Poruchový následek pak znamená již přímý zásah objektu přestupku (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2015, č. j. 8 As 50/2015-39). Pro projednávanou věc je přitom podstatné, že došlo k vyvolání situace, která byla spotřebitele schopna odradit od uplatnění jeho zákonného práva odstoupit od smlouvy nebo vypovědět smlouvu o dodávkách energií. Došlo tedy k ohrožení zájmu chráněného zákonem.

36. Námitky žalobkyně tak nejsou důvodné.

IV. B. Uložená pokuta

37. Soud při přezkumu zákonnosti uložené sankce vycházel z toho, že ukládání pokut se děje v rámci správního uvážení. Při přezkumu správního uvážení soudem lze hodnotit pouze to, zda úvaha správního orgánu nevybočila z mezí a hledisek stanovených zákonem (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 5. 2015, č. j. 6 As 262/2014-26). Soud je oprávněn k žalobní námitce přezkoumat, zda správní orgán při stanovení výše sankce zohlednil všechna zákonem stanovená kritéria, zda jeho úvahy o výši pokuty jsou racionální, ucelené, koherentní a v souladu se zásadami logiky, zda správní orgán nevybočil z mezí správního uvážení nebo jej nezneužil, ale rovněž, zda uložená pokuta není likvidační (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2010, č. j. 1 As 9/2008-133). Je tedy nezbytné, aby se správní orgány zabývaly všemi zákonem stanovenými hledisky a v odůvodnění svého rozhodnutí vyložily, jak se konkrétní vytýkané pochybení projevuje ve výši uložené sankce.
38. Žalobkyni byla rozhodnutím oblastního inspektorátu uložena pokuta ve výši 300 000 Kč, která byla následně rozhodnutím ústředního inspektorátu snížena na částku 270 000 Kč. Oblastní inspektorát se zákonným kritériím relevantním pro uložení pokuty zabýval na str. 9-10 svého rozhodnutí a ústřední inspektorát na str. 12-13 svého rozhodnutí. Zde přezkoumatelným způsobem odůvodnili způsob spáchání přestupků, jeho okolnosti i celkovou povahu a závažnost jednání. Soud tak nemá za to, že by se nevěnovaly všem stanoveným hlediskům, jak tvrdí žalobkyně.
39. Ve prospěch žalobkyně bylo hodnoceno, že se jednalo o první porušení právních povinností stanovených zákonem o ochraně spotřebitele, a že během kontroly řádně spolupracovala, čímž napomohla rychlému, efektivnímu a hospodárnému provedení kontroly. K tíži žalobkyně byl hodnocen následek přestupku, neboť spotřebitelé mohli v důsledku nevyužití svých práv utrpět majetkovou újmu, přičemž samotná výše smluvní pokuty byla 5 000 Kč. Ústřední inspektorát pak upřesnil, že u ohrožovacího přestupku sice nelze ve většině případů zjistit, zda následek skutečně nastal (tj. spotřebitel byl odrazen od využití svého práva), nicméně lze hodnotit potenciál sankcionovaného jednání negativně ovlivnit spotřebitele, a to typicky s ohledem na výši smluvní pokuty. S tímto pojetím se zdejší soud plně ztotožňuje. Tvrdí-li žalobkyně, že se inspektoráty následky přestupku nezabývaly, zjevně se mýlí. Domnívá-li se žalobkyně, že následky přestupku měly být hodnoceny v její prospěch, pak pro tento postup soud neshledává důvodu. V řízení nevyšlo najevo nic, co by z uvedeného následku mělo činit polehčující okolnost.

40. Pokud jde formu zavinění, nemá soud za to, že by správní orgány musely formu zavinění hodnotit ve prospěch nebo neprospěch žalobkyně. Odpovědnost žalobkyně za přestupek je objektivní, přičemž správní orgány neshledaly v daném případě okolnosti, které by vyvolávaly potřebu přihlédnout k formě zavinění ve prospěch nebo v neprospěch žalobkyně. Zároveň soud zdůrazňuje, že hodnotící kritéria jsou přestupkovým zákonem stanovena demonstrativním výčtem, tzn. je možné přihlédnout i k jiným skutečnostem, než zákon přímo zakotvuje. Mimo to však z důvodové zprávy k přestupkovému zákonu vyplývá, že není ani nutné vždy přihlédnout k těm okolnostem, které zákon vyjmenovává, pokud v konkrétním případě nebudou pro posouzení společenské škodlivosti přestupku rozhodující. Soud tak uzavírá, že v rozhodnutí je pokuta řádně odůvodněna a individualizována.
41. V odůvodnění rozhodnutí se oblastní inspektorát taktéž podrobně věnoval majetkovým poměrům žalobkyně (viz str. 10 rozhodnutí). Přitom dospěl k závěru, že pokuta v uložené výši není pro žalobkyni likvidační, přičemž při hodnocení vycházel z účetních závěrek za rok 2018, 2019 a 2020. Ústřední inspektorát přitom následně přistoupil ke snížení uložené pokuty z důvodu, že oblastní inspektorát zohlednil totožnou smlouvu s jedním spotřebitelem dvakrát. Žalobkyně namítá, že z napadeného rozhodnutí není seznatelné, z jakého důvodu byla pokuta snížena na částku 270 000 Kč. K tomu soud uvádí, že správní orgány nemají povinnost dospět k výši pokuty určitým způsobem. Z judikatury Nejvyššího správního soudu plyne, že „*správní orgány jsou (...) povinny vyhodnotit veškerá relevantní zákonná hlediska, včetně skutečnosti, že je sankce ukládána za více sbíhajících se deliktů. To však neznamena, že by byly povinny své úvahy kvantifikovat, tj. vyčíslit váhu jednotlivých zvažovaných hledisek. Takový požadavek z dosavadní judikatury (...) nevyplývá. Akcent na individualizaci při úvahách o uložení konkrétní sankce je nutno chápat tak, že správní orgány jsou povinny zohlednit všechny relevantní okolnosti konkrétního případu, nikoliv jako požadavek na to, aby byl vyčíslován podíl či poměr jednotlivých zvažovaných hledisek na uložené pokutě*“ (viz rozsudek ze dne 16. 3. 2021, č. j. 2 As 226/2019-39). Není tedy nezbytné, aby výsledek úvah o konečné výši pokuty byl promítnut do matematické rovnice či konkrétního výpočtu. Z rozhodnutí je patrné, že ke snížení došlo právě v kontextu hodnocení smlouvy uzavřené s konkrétním spotřebitelem dvakrát. Konkrétně tak došlo ke snížení počtu „Přihlášek“, kterých se předmětný přestupek týkal z osmi na sedm, přičemž v celkovém kontextu považuje soud ve vztahu k uložené pokutě rozhodnutí správních orgánů za přezkoumatelná.
42. Vyměřená pokuta uložená žalobkyni tvoří ve výsledku 5,4 % z její maximální výše a dle soudu v těchto intencích nelze hovořit o excesivním způsobu správního trestání. Lze tak uzavřít, že správní orgány se při úvaze o výši sankce pohybovaly v zákonem stanoveném rozmezí, meze správního uvážení nepřekročily, ani nebylo zasaženo do práva žalobkyně na spravedlivý proces. Vzhledem ke skutečnosti, že soud neshledal uloženou pokutu zjevně nepřiměřenou, nemohl přistoupit ani k její moderaci v souladu s § 78 odst. 2 s. ř. s.
43. Námitky tak nejsou důvodné.

V. Závěr a náklady řízení

44. Správní orgány tak v předmětném případě dospěly ke správnému právnímu závěru, že se žalobkyně svým jednáním dopustila nekalé obchodní praktiky podle § 4 odst. 1 a 4 zákona o ochraně spotřebitele, a naplnila tak znaky skutkové podstaty přestupku podle § 24 odst. 1 písm. a) téhož zákona.

45. Pro úplnost soud z úřední povinnosti uvádí, že v době od vydání napadeného rozhodnutí do rozhodování soudu nedošlo ke změně právní úpravy, která by byla pro žalobkyni příznivější (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2016, č. j. 5 As 104/2013-46, č. 3528/2017 Sb. NSS).
46. Soud tedy shledal námitky žalobkyně neopodstatněnými. Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí soud přihlížet z úřední povinnosti, zamítl žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s.
47. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanovili tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně ve věci úspěch neměla, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladů řízení příslušelo, náklady řízení nad rámec jeho běžné administrativní činnosti nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 22. srpna 2023

JUDr. Zuzana Bystřická v. r.
předsedkyně senátu